

25 במאי 2025

לכבוד:
ח"כ יואב קיש
שר החינוך
באמצעות המייל

שלום רב,

הנדון: פתרון למשבר ההכשרות למחנכות גיל רך ורישיונות מעונות היום

1. **אנו פונים בבקשה להתערבותך הדחופה לקידום פתרון שימנע את סגירת כלל מעונות היום בפתח שנת הלימודים הקרובה בשם 60 ארגונים חינוכיים, פסיכולוגיים וחברתיים, החברים בשותפות "בידיים טובות – המטה להשקעה בגיל הרך".** השותפות פועלת מאז 2020 כדי לשפר את איכות החינוך לגילאי לידה עד שלוש. בשנים האחרונות פעל המטה כדי לקדם השקעה בהכשרות ובהדרכות למחנכות הגיל הרך, וגיבש לצורך כך הצעה לתוכנית ממשלתית בתחום.
2. תקנות הפיקוח על מעונות יום לפעוטות מינואר 2021 קבעו כי כלל המחנכות אמורות לעבור הכשרות מקצועיות לתפקידן בתוך ארבע שנים לכל היותר. **המועד הקובע פקע בינואר 2025, אך מרבית המחנכות טרם עברו את ההכשרות הנדרשות.** במצב דברים זה, החוק קובע כי לא ניתן יהיה לאשר רישיונות למעונות שעובדות בהן מחנכות ללא ההכשרה.
3. הסיטואציה שנוצרה היא שמשדד החינוך החל לדחות את הבקשות לאישור רישיונותיהם של מעונות היום שמעסיקים מחנכות שלא עברו את ההכשרה הנדרשת. **מכיוון שרוב המחנכות בתחום לא עברו עדיין ההכשרה, המשמעות היא שנשללים רישיונותיהם של רוב מעונות היום הפרטיים והמסובסדים כאחד, והם לא יוכלו לפעול בשנת הלימודים הבאה.** מכאן, שנדרשת התערבותך הדחופה לפתרון משבר זה.
4. לפני כחצי שנה פורסם תזכיר חוק מטעם משרדך, שביקש לתקן את תקנות הפיקוח על מעונות יום, ולהאריך בשלוש שנים את המועד להשלמת המחנכות. תזכיר זה לא קודם לחקיקה בבכנסת, מסיבות שאינן ידועות לנו. אנו הגשנו התייחסות לטיטת תקנות הפיקוח על מעונות יום לפעוטות (תנאים לפעילות של מעון יום לפעוטות) (תיקון מס' 1), תשפ"ה – 2025, ב-26 בינואר 2025, ובה הצבענו על הצורך בפתרון המצב, וביקשנו כי יישום מלא של דרישות ההכשרה ידחה בשנה וחצי, במקביל להגדלה ניכרת בהשקעה הממשלתית בנושא, כדי להבטיח את הכשרתן הבסיסית של כלל המחנכות העובדות במעונות היום.
5. נציין כי התקנות המקוריות מבחינות בין מחנכות שעבדו עם כניסת התקנות לתוקף (25 בינואר 2021) לבין מחנכות שנכנסו לעבודה מאז. לפי התקנות, הראשונות היו אמורות לסיים את הכשרתן תוך ארבע שנים ועד 25 ינואר 2025. מחנכות שנכנסו לעבוד מאז, היו אמורות להירשם להכשרה בתוך שנה ולסיימה בתוך שנתיים מיום תחילת עבודתן. עד עתה, הדרישות לגבי כלל המחנכות לא נאכפו, וכאמור - רבות מהמחנכות הללו אינן עומדות בה. מצב זה מביא כיום מעונות לפטר את אותן עובדות, ולגייסן מחדש, כדי לא לעבור על התקנות.
6. המחנכות שוהות עם הפעוטות עשרות שעות בשבוע, בתקופה בה מתעצבים נפשם וגופם, ובבנות יכולותיהן הרגשיות, השכליות והמוטוריות. לכישוריהן החינוכיים יש השפעה ניכרת על התפתחות הילדים בשלב הקריטי ביותר. חשיבות זו אף מתעצמת בעתות משבר, כמו המלחמה הנוכחית, בה הפעוטות מתמודדים עם לחצים העלולים לגרום להם נזק לאורך כל חייהם. למרות זאת, המדינה בחרה להזניח את התחום במשך עשורים, ולא פעלה להכשרת המחנכות לתפקידן המאתגר.

7. כתוצאה מכך, נוצר מצב בו, נכון ל-2020, יותר מ-80% מכלל המחנכות לא עברו הכשרה חינוכית כלשהי. גם כאשר המדינה נדרשה לנושא, עם אימוצן של התקנות הפיקוח ב-2021, היא בחרה לאמץ דרישה להכשרה שהיקפה (220 שעות בלבד) נמוך באופן משמעותי מהמלצות גורמי המקצוע ומהמקובל בשאר המדינות המפותחות. זאת, מתוך השיקול היחיד והמכריע של חסכון בעלויות. למרבה הצער, המדינה לא עמדה גם בהטמעת סטנדרט בעייתי זה.

8. הכשלות נובע מכך שהמדינה הקצתה להכשרת המחנכות תקציב נמוך מדי, ואז גם לא הצליחה לממש את רובו. לפי נתוני דו"חות ביצוע תקציב המדינה שפרסם משרד האוצר, בתקנות המיועדות לשיפור איכות החינוך בגילי לידה-שלוש (שכולל לצד ההכשרות, גם הדרכות וייעודים נוספים), היה תת ביצוע של 129 מיליון ₪ ב-2022 ו-112 מיליון ₪ ב-2023.

9. בסופו של דבר, המדינה הצליחה להכשיר בכל אחת מהשנים האלו 12,000 מחנכות, מה ששיקף עלייה דרמטית בהיקף הלומדות. עם זאת, הביצוע עדיין נפל בהרבה מהקצב הנדרש כדי להשלים את הכשרתן של עשרות אלפי מחנכות שכבר עבדו בתחום או החלו לעבוד בו באותן שנים.

10. אולם במקום להגביר את השקעתה בהכשרות, המדינה החליטה למקד את עיקר הקיצוץ בתקציב 2024 דווקא בחינוך לגילאי לידה-שלוש, ובשנה זו לא נפתחו הכשרות בכלל. במקום לצמצם את הפער, הוא רק הלך והתרחב. ההכשרות התחדשו רק לאחרונה, והיקפן יהיה דומה לאלו של 2023 ו-2022, כלומר ללא כל אופק לעמידה בדרישות שהוצבו בתקנות הפיקוח.

11. המדיניות השאננה באה לידי ביטוי גם בתיקון המוצע לתקנות, שפורסם לפני חצי שנה ולא קודם עד עתה, בו נטען כי משרד החינוך מימן הכשרות אלו "לפנים משורת הדין ואף שאינו מחויב לכך לפי החוק או התקנות". תקצוב ההכשרות, בהיקף גדול בהרבה ממה שנעשה עד כה, הוא תנאי הכרחי כדי להבטיח שהפעוטות הרכים מקבלים חינוך איכותי מנשים שיהיו בעלות כישורים רלבנטיים, ולו ברמה המינימלית.

12. **בראיתנו, יש צורך בפתרון דחוף לנושא, אך אין לדחות בשלוש שנים נוספות את החיוב של המחנכות לגיל הרך לעבור הכשרה בסיסית.** עצם העובדה שהמחנכות נדרשות להכשרה לפי התקנות אינה אומרת שכך יקרה בפועל. מדובר בתחום בו כבר קיימת תחלופה גבוהה המייצרת מחסור חמור בכוח אדם, גם ללא כל הכשרה. הנשים שעובדות מקבלות שכר הקרוב למינימום, והשתתפות בהכשרה מביא רק לשיפור זעום בהכנסתן, אם בכלל. למעשה, ההשתתפות בקורס הינה בזמן החופשי, וכרוכה בעלויות כמו טיפול בילדים ונסיעות, גם אם שכר הלימוד מכוסה ע"י משרד החינוך. לכן, **ההתערבות הממשלתית ותקצוב ההכשרות וכן תמריצים למחנכות להשתתף בהן, הם תנאים הכרחיים להבטחת התקדמות איכות החינוך לגיל הרך.**

13. חשוב לציין, כי מחנכות שלא ישתתפו בהכשרות אינן חוששות לתעסוקתן. בתקופה של תעסוקה מלאה במשק, הן יודעות היטב כי יוכלו למצוא עבודה לא מקצועית, קלה ומשתלמת יותר מעיסוק במחנכות גיל רך. גם המפעילים עצמם מודעים היטב לכך שבכולם מועסק שייעור גבוה מאוד של מחנכות ללא הכשרה. על כן, הם אינם דואגים מאכיפה ממשלתית, שלא תתממש אם התוצאה תהיה צמצום רחב היקף במסגרות, שיותר עשרות אלפי הורים ללא פתרון, ויביא פגיעה קשה בתעסוקה ובכלכלה.

14. אם לא ימצא פתרון כולל ותקציב מתאים, אין כל סיבה לחשוב שהפער הנוכחי, שרק התרחב בשנה האחרונה, ייסגר בשלוש שנים נוספות. בנסיבות אלו, כל השחקנים בתחום יראו את השינוי בתקנות, בצדק, כאיתות לכך שדרישת ההכשרה לעולם לא תיושם בפועל, ותהפוך ל"אות מתה", עם השלכות הוותיקות גורל להתפתחותם של ילדים במדינת ישראל.

15. **במקום זאת, אנו מציעים מהלך משולב:**

15.1. **החלטה ממשלתית על גידול משמעותי בהשקעה בהכשרות.** ספציפית, אנו מציעים לקיימן בהיקף של 40,000 משתתפות בשנה הקרובה, ולהשיב את התמריצים הכספיים למחנכות לסיום ההכשרה, אשר מסייעים למנוע נשירה במהלך הקורס. העלות של הרחבה זו תעמוד על פחות מ-**140 מיליון ₪** לשנת הלימודים הקרובה, סכום הנמוך בהרבה מהתקציבים שלא בוצעו או קוצצו בגילאי לידה עד שלוש בשנים האחרונות.

15.2. **הארכה של המועד עד אליו המחנכות נדרשות לעמוד בדרישות ההכשרה עד לקיץ 2026.** הארכה זו תאפשר לכלל המחנכות לעבור הכשרות במהלך שנת הלימודים הקרובה.

16. **נודה לתגובתך ולהתערבותך בהקדם האפשרי.** אנו לרשותך לכל הבהרה או סיוע, ככל שיידרש.

בברכה,

יקותיאל משי, מנהל קידום מדיניות, עמותת 121

בשם בידיים טובות – המטה להשקעה בגיל הרך

